

Stanowisko nr 1
Okręgowej Rady Adwokackiej w Warszawie
z dnia 5 lipca 2021 r.

Okręgowa Rada Adwokacka w Warszawie, w trybie obiegowym w dniu 5 lipca 2021 r., podjęła jednogłośnie następujące stanowisko:

Okręgowa Rada Adwokacka w Warszawie wyraża sprzeciw wobec sposobu przyjęcia i wdrożenia zmian w zakresie e-doręczeń poprzez Portal Informacyjny, a będących rezultatem wejścia w życie przepisu art. 15 zzs⁹ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

Nowelizacja ta wprowadziła dla zawodowych pełnomocników obligatoryjne doręczenia sądowe w sprawach cywilnych przez Portal Informacyjny w sytuacji gdy:

- 1) nie ma obowiązku rejestracji w takim portalu dla profesjonalnych pełnomocników,
- 2) faktycznie aż 30 tys. profesjonalnych pełnomocników nie posiada konta na portalu.

Ustawa przewiduje bardzo krótkie *vacatio legis*, tj. 14 dni, a zmiany zostały wprowadzone z dnia na dzień, bez możliwości odpowiedniego przygotowania się przez zawodowych pełnomocników do ich wprowadzenia, bez rzeczywistych konsultacji ze środowiskiem prawniczym i bez stworzenia szansy na odpowiedzialne przeprowadzenie niezbędnych zmian organizacyjnych w pracy kancelarii.

Wymóg doręczenia pism sądowych poprzez Portal Informacyjny sądu faktycznie wymusza posiadanie przez Adwokatów tych kont w każdej apelacji, pomimo że wymóg ich posiadania nie wynika z żadnego przepisu ani rangi ustawowej ani choćby rozporządzenia. Nadto, istnieją wątpliwości co do bezpieczeństwa danych zawartych na ww. kontaktach, co wiąże się bezpośrednio z zagrożeniem dla tajemnicy adwokackiej oraz dla danych osobowych adwokatów.

Ustawodawca zdecydował się na natychmiastowe wdrożenie nieprzygotowanego systemu w sytuacji, gdy sam zastrzegł, że ma mieć on jedynie charakter tymczasowy, tj. w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich. Docelowo bowiem ma być stworzony pełen system teleinformatyczny. Tym bardziej zastrzeżenia musi budzić sposób wdrożenia rozwiązania jedynie tymczasowego, jak i celowość jego wprowadzenia.

Okręgowa Rada Adwokacka w Warszawie wskazuje, że zastrzeżenie budzić musi również kwestia regulowania skutku doręczenia pisma sądowego w postępowaniu cywilnym, które to pismo wywołuje określone skutki prawne dla stron, poprzez tzw. „Instrukcję Odbierania pism sądowych za pośrednictwem Portalu Informacyjnego” będącą jedynie opracowaniem Ministerstwa Sprawiedliwości. Dotychczas szczegółowe zasady doręczeń regulowane były przepisami rangi ustawowej (i to nie tylko przepisami k.p.c., ale także np. prawa pocztowego), co było podyktowane koniecznością realizacji prawa do sądu i gwarancji rzetelnego procesu.

Zgodnie z art. 15 zzs⁹ ustawy o COVID-19 „*Data doręczenia jest data zapoznania się przez odbiorcę z pismem umieszczonym w portalu informacyjnym. W przypadku braku zapoznania*

się pismo uznaje się za doręczone po upływie 14 dni od dnia umieszczenia pisma w portalu informacyjnym”. Żaden akt powszechnie obowiązującego prawa nie precyzuje w jaki sposób owo zapoznanie następuje ani nie reguluje zasad funkcjonowania portalu, jego zawartości, ani też trybu umieszczania w nim dokumentów. Istotne obowiązki pełnomocników wynikają dopiero z regulaminu Portalu Informacyjnego, który jest przyjmowany zarządzeniem Prezesa Sądu Apelacyjnego. Regulamin ten jednak nie reguluje sposobu doręczenia, a odsyła do ww. Instrukcji „Odbierania pism sądowych za pośrednictwem Portalu Informacyjnego”. Dokument ten nie ma charakteru aktu prawnego. Instrukcja została przygotowana przez Ministerstwo Sprawiedliwości i rozesłana Prezesom Sądów Apelacyjnych. Zasadnicze zastrzeżenie budzi tego typu regulowanie przez Państwo skutków procesowych dla stron poprzez okólniki Ministerstwa Sprawiedliwości, nie mogące stanowić źródła prawa powszechnie obowiązującego. Tego typu działanie narusza zasadę państwa prawa i rzetelnego procesu określoną w art. 6 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz w art. 45 Konstytucji RP. Okręgowa Rada Adwokacka sprzeciwia się szczególnie nakładaniu obowiązków na Adwokatów jako niezależnej grupy zawodowej w drodze okólników Ministra Sprawiedliwości. Tego typu działanie nie tylko narusza zasadę niezależności zawodów prawniczych, ale także podważa zasadę demokratycznego państwa prawa.

Poważne zastrzeżenia budzi taka konstrukcja skutku doręczenia, w którym skutek ten następuje w ciągu 14 dni bez względu na to, czy profesjonalny pełnomocnik miał czy też nie miał możliwości zapoznania się z umieszczonym w portalu pismem. Jak podkreślono powyżej, posiadanie konta na Portalu Informacyjnym sądu nie jest obligatoryjne dla pełnomocników, a posiadanie tego konta nie powoduje automatycznego uzyskania dostępu do danej sprawy. Uzyskanie takiego dostępu wymaga złożenia uzasadnionego wniosku, który musi zostać rozpoznany. Przy czym zasady składania takich wniosków, ani też tryb ich rozpoznawania (przez sąd, czy też przez sekretariat sądowy, bo tego również nie wiadomo) nie są uregulowane przez prawo. Pełnomocnik uzyskuje dostęp do danej sprawy, a konsekwencji do ewentualnych dokumentów tam zamieszczonych, dopiero po akceptacji wniosku. Brak niezwłocznej akceptacji wniosku – co często ma miejsce w praktyce – uniemożliwia zapoznanie się przez pełnomocnika z dokumentami w sprawie. Uzyskanie dostępu do sprawy nie jest zatem w pełni zależne od pełnomocnika. **Tym samym ustawa może nakładać na pełnomocników obowiązek, który jest niemożliwy do spełnienia lub też przewidywać skutek doręczenia w sytuacji, gdy pełnomocnik nie miał rzeczywistego dostępu do sprawy w Portalu Informacyjnym, ponieważ mu go nie udzielono albo udzielono z opóźnieniem. Brak jednocześnie rozwiązania, które nakazywałoby udzielenie pełnomocnikom dostępu w sposób zautomatyzowany.**

Nakładanie na profesjonalnych pełnomocników tego rodzaju obowiązków, których nie będą mogli obiektywnie wykonać, albo których wykonanie nie zależy w pełni od nich samych, kłóci się z prawem do rzetelnego procesu, grozi naruszeniem prawa do sądu i podważa zasadę zaufania obywateli do Państwa. Państwo nie może bowiem nakładać na pełnomocników stron obowiązków niemożliwych do wykonania lub w praktyce znacznie utrudnionych *ab initio*.

Należy tu podkreślić, że Adwokaci nie są pracownikami sądów i nie można nakładać na nich obowiązków zbliżonych do tych właściwych dla stosunku pracy. Konsekwencją wprowadzenia omawianej regulacji jest faktyczne ograniczenie prawa profesjonalnych pełnomocników do nieprzerwanego urlopu czy choroby. Ustawa nakłada na profesjonalnych pełnomocników obowiązki właściwe stosunkowi pracy zapominając, że adwokaci mają ustawowo

zagwarantowaną niezależność i nie mogą pozostawać w stosunku pracy. Adwokaci nie mają prawa do płatnego urlopu, nie mają prawa do odpłatnej przerwy w świadczeniu pracy w związku z chorobą. Muszą prowadzić działalność gospodarczą i płacić ZUS w wysokości ponad 1400 PLN miesięcznie niezależnie od tego czy zarobią na ten wydatek, czy nie. Ustawa prowadzi w ten sposób do dalszego zubożenia adwokatury, pogorszy dostęp do wymiaru sprawiedliwości, pogłębi nieufność społeczną do sądów i ich przedstawicieli.

Negatywne konsekwencje regulacji i równie niedoskonałej jej implementacji będą odczuwalne przede wszystkim dla reprezentowanych przez profesjonalnych pełnomocników obywateli, ponieważ to ich prawa (do sądu i rzetelnego procesu) zostają w ten sposób naruszone.

Co więcej, ustawodawca w ogóle nie przewiduje żadnej alternatywy dla doręczeń elektronicznych w sytuacji, gdy doręczenia takiego nie można wykonać. Pomija także kwestię wykluczenia cyfrowego m.in. niektórych starszych Adwokatów, którzy mają prawo nie być dobrze obeznani w nowych technologiach. Ustawa pozwala jedynie na odstąpienie od doręczenia pisma za pośrednictwem Portalu Informacyjnego, jeżeli doręczenie jest niemożliwe ze względu na charakter pisma. Niewątpliwym błędem jest w ogóle wykluczenie możliwości tradycyjnego doręczenia pisemnego w sytuacji, gdy nie jest możliwe wykonanie doręczenia elektronicznego poprzez Portal Informacyjny sądu, a to z uwagi na inne obiektywne okoliczności (choćby losowe).

Zastrzeżenia Okręgowej Rady Adwokackiej w Warszawie budzi także jednostronność kanału komunikacji elektronicznej (jedynie sąd będzie mógł doręczać pisma sądowe elektronicznie, a pełnomocnicy profesjonalni nie będą mogli składać pism procesowych online). Takie rozwiązanie rodzi wrażenie, że rzeczywistą przyczyną jego wprowadzenia nie jest dbałość o życie i zdrowie obywateli w czasie epidemii, a jedynie ułatwienie pracy pracowników sądów kosztem podstawowych gwarancji proceduralnych stron postępowań cywilnych.

Ponadto ani ustawa, ani regulaminy Portalu Informacyjnego nie przewidują żadnej procedury reklamacji w przypadku, gdy rzeczywista data odbioru pisma jest inna niż podana w systemie. Przedmiotowa „reforma” zakłada niemalże nieomyślność systemu, co pozostaje w całkowitej sprzeczności z dotychczasową praktyką funkcjonowania portali wykazujących wielokrotnie liczne błędy, a to wynikające z pomyłek osób wprowadzających dane czy z błędów systemu. Zastrzeżenia musi budzić także brak wskazania osoby odpowiedzialnej za umieszczenie informacji podlegającej doręczeniu, co pozostaje w sprzeczności z zasadą odpowiedzialności funkcjonariuszy publicznych.

Okręgowa Rada Adwokacka w Warszawie stoi na stanowisku, że tego typu reformy powinny być wprowadzane – jeśli w ogóle – stopniowo, z odpowiednim przygotowaniem i w konsultacji z podmiotami, których pracy dotyczą. Brak jest jakichkolwiek racjonalnych argumentów, aby doręczenie elektroniczne poprzez Portal Informacyjny miało mieć charakter obligatoryjny. Ewentualny obligatoryjny mechanizm mógłby zostać wprowadzony – jeśli w ogóle – po odpowiednim sprawdzeniu nowego systemu w określonym horyzoncie czasowym w oparciu o jego fakultatywność. Obecne rozwiązanie, z uwagi na istotne wątpliwości, które nakreślono powyżej, zamiast do popularyzacji idei modernizacji przez informatyzację wymiaru sprawiedliwości, może istotnie przyczynić się do pogłębienia niechęci środowiska pełnomocników profesjonalnych do rozwiązań informatycznych w wymiarze sprawiedliwości.

Okręgowa Rada Adwokacka w Warszawie wzywa władze legislacyjne do pilnego uchylecia przepisów wprowadzających doręczenia elektroniczne i do ich ewentualnego wprowadzenia

dopiero po rzetelnych konsultacjach środowiskowych, usunięciu błędów. o których mowa w niniejszym stanowisku, i z adekwatnym *vacatio legis*.